חג הסוכות

א. אין הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע ישיבה בסוכה, האָט מען געזען אַ דבר והיפוכו:

ביי אכילה ושתי' בסוכה איז ער געוועז נזהר עד קצה האחרון, ער האָט מחמיר געווען אַז אפילו שתיית מים זאָל ניט זיין חוץ לסוכה' (און די זהירות איז געווען אפילו בשמיני עצרת[2]);

משא"כ בנוגע שינה בסוכה איז, אדרבה — מען האָט געזען אַז ער איז ניט געשלאָפן אין סוכה (נאָר בבית)[3].

ולכאורה איז אדרבה: דער חיוב פון שינה בסוכה האָט אין זיך מער חומרא ווי דער חיוב פון אכו"ש בסוכה — אכילת עראי (ועאכו"כ שתיית מים) איז מותר חוץ לסוכה, בעת אַז שינת עראי איז אסור חוץ לסוכה[4].

און אע"פ אַז מחמת די טירחות און שווערקייטן פון שינה בסוכה מצד תנאי המקום והזמן כו', איז מען ע"פ הלכה פטור פון שינה בסוכה (ווי דער דין[5] איז, אַז „במקומות הקרים שיש צער לישן בסוכה מחמת הקור . . אין צריך לישן בסוכה . . שכל המצטער בישיבת הסוכה פטור מישיבתה"),

איז אָבער נאָך אַלץ ניט גלאַטיק, ווייל ביי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט די גשמית'דיקע טירחא בכזה ניט תופס מקום געווען, אפילו ווען עס האָט זיך געערעדט בלויז ווענען אַ הידור מצוה; און ווי מ'האָט געזען בהנהגתו בענין הסוכה גופא בנוגע לאכילה ושתי', אַז ער האָט זיך ניט געעכנט מיט קיין שווערקייטן און האָט אין דעם מחמיר געווען (און אפילו בשמיני עצרת), ביז, ווי מ'האָט געזען, אַז אפילו אין די צייטן פון ירידת גשמים, וואָס ע"פ דין[6] מעג מען דעמאָלט עסן בבית, האָט ער אויסגעמיטן עסן חוץ לסוכה[7].

איז מובן אַז זיין ניט מהדר זיין צו שלאָפן אין סוכה איז ניט געווען מצד דער טירחא וצער גשמי.

ב. עס איז ידוע דער פתגם פון כ"ק אדמו"ר האמצעי[8] בנוגע לשינה בסוכה — „ווי קען מען שלאָפן אין מקיפים[9] דבינה". דאָס מיינט: אין סוכה איז מאיר זייער אַ גרויסער ג־טלעכער אור, וואָס

---

1) ראה משנה סוכה כו, ב. רמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ו. טושו"ע או"ח סתרל"ט ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

2) ראה מנהגי חג הסוכות (ס' המנהגים — מנהגי חב"ד ע' 67. הוספות לשו"ע אדה"ז (הוצאת קה"ת) שם תשכה, ב).

3) ראה ס' השיחות תש"ה (ע' 35), וכן שיחת ליל א' דסוכות תרצ"ט (ס' השיחות תרצ"ו — חורף ה'ש"ת (קה"ת ברוקלין, תשמ"ט) ע' 295) — בנוגע לאדמו"ר הרש"ב נ"ע.

4) סוכה כה, א (במשנה). שם כו, א. רמב"ם וטושו"ע שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ו.

5) שו"ע אדה"ז שם ס"ח (וש"נ).

6) משנה סוכה כח, ב. רמב"ם שם ה"י. טושו"ע שם סתרל"ט ס"ה ואילך. שו"ע אדה"ז שם סי"ז: סכ"א ואילך.

7) ראה השקו"ט ע"ד ההלכה בשו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי"ס לא (ושם, שתלמידי הבעש"ט דור אחר דור נהגו לישב בסוכה ז' ימי החג גם אם ירדו גשמים).

8) ראה שיחת ליל א' דסוכות תרצ"ט (הנ"ל) — ושם הוא באר"א קצת.

9) ראה מאו"א ס, טו (סוכה הוא אור המקיף בבינה) — מזהר ותקו"ז (נסמן ביאיר נתיב שם). וראה בהנסמן לקמן הערה 66. ועוד.

איז צו הויך צו קענען אראפקומען בהת־לבשות אין דעם אדם (בפנימיותו), נאר דער אור נעמט אים ארום בבחי׳ מקיף (אזוי ווי א סוכה כפשוטה, וואס „נעמט ארום" דעם אדם, און ניט נאר דעם אדם אליין (עכ״פ ראשו ורובו[10]), נאר אויך שולחנו[11] — באופן אז אלע זיינע ענינים דארפן געטאן ווערן אין דעם מקיף הסוכה — „תשבו כעין תדורו"[12]. און ווי׳באלד אז דארט איז מאיר אזא הויכער אור אלקי — ווי קען מען נאר דארט שלאפן[13]! ע״ד לשון הכתוב[14] — „אכן יש ה׳ במקום הזה ואנכי לא ידעתי (שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה)"[15].

ופשיטא אז דאס איז ע״פ הלכה ובפשטות: ער לייגט זיך שלאפן בסוכה און קען ניט איינשלאפן ווערן בשום אופן, איז ע״פ שו״ע בפשטות אז ער גייט שלאפן בביתו. און אויב בא עם איז זיכער בודאות[16] אז ער וועט ניט קענען איינשלאפן ווערן בסוכה — דארף ער מלכתחילה ניט פרואווען עס.

דאס איז אויך בפשטות דער טעם פארוואס כ״ק מו״ח אדמו״ר איז ניט גע־שלאפן אין סוכה: זיצנדיק אין סוכה האט ביי אים מאיר געווען בגלוי דער אור מקיף פון סוכה און דאס האט אים ניט דערלאזט איינשלאפן[17] צו ווערן אין סוכה.

ויש להוסיף בזה ולהמתיק ע״פ הלכה בנוגע דעם חילוק פון אכילה ושתי׳ אין סוכה און שלאפן בסוכה:

---

10) סוכה ג, א.

11) ראה סוכה כח, א (במשנה). רמב״ם שם ה״ח. טושו״ע שם סתרל״ד ס״ד. וראה צפע״נ דלקמן הערה 25.

12) סוכה כח, סע״ב. וש״נ.

13) ואין להקשות מדוע לא מצינו הנהגה כזו בדורות שלפנ״ז, גם לא אצל הגדולים כו׳ שידעו מתורת הקבלה ובודאי הרגישו אור המקיף דסוכה — כי אצל יחידי סגולה אלה׳, גם שינתם היתה (לא (רק) תוצאה מצד טבע הגוף, כ״א) מדריגה גבוה ביותר בעבודת ה׳ (השייכת למקיפים דבינה). ולהעיר ממרז״ל (ב״ר פי״ד, ט. וראה פדר״א פי״ב) דבעת השינה הנשמה שואבת חיים מלמעלה.

וי״ל שהמבואר בפנים שייך לגילוי תורת חב״ד, שענינה להמשיך עניני פנימיות התורה באופן שגם שכל האנושי יוכל להשיגם, עד שפועל על הגוף ונפש הטבעית כו׳ — וע״ז נמשך המקיף דסוכה באופן שנרגיש גם בגוף כפי שהוא בטבעו וגשמיותו [שלכן תבע אדהאמ״צ ענין זה (העדר השינה בסוכה) אצל חסידים (שיחה שבהערה 8). וראה ס׳ השיחות תש״ה ע׳ 33: דער מקיף פון סוכה . . אלע קענען דאס דערהערן]••.

ובזה מובן ג״כ הטעם שענין זה נתגלה ע״י אדמו״ר האמצעי דוקא — שענינו הי׳ להמשיך תורת החסידות באופן ד„בינה" (ס׳ השיחות תש״ה ע׳ 60. וראה לקו״ש ח״ה ע׳ 131. ועוד. לקוי״צ אגרות ע׳ שלד ואילך) — כי נוסף לזה שהמשכת המקיף בפנימיות שייכת ל„בינה", אור בכלי, הנה המקיף דסוכה הוא „מקיף דבינה".

14) ויצא כח, טז ובפרש״י.

15) להעיר מענין דוגמתו שמצינו בחג הסוכות — שמצד גודל השמחה דשמחת בי״ה ש״לא טעמנו טעם שינה" (סוכה נג, א (מתוספתא שם פ״ד, ג). ירושלמי שם פ״ה ה״ב).

16) ודאי ע״פ שו״ע, כמובן (ע״י שהשתדל בזה בעבר או גם בהווה. וכיו״ב השערה ע״פ שו״ע).

17) משא״כ אכילה ושתי׳ (עיין בשיחה שבהערה 8 — החילוק בין שינה ולימוד כו׳). ולהעיר, שאוכלין קדשים בעזרה אבל אין ישיבה (וכש״כ שינה) בעזרה (יומא כה, א. וש״נ).

•) להעיר ממשנ״ת במקו״א מחז״ל (רש״י בהעלותך ח, ג. ועד״ז בס״פ צו) „להגיד שבחו של אהרן שלא שינה" — דלכאורה תמוה, מאי קמ״ל, אלא — דאף שהרגיש כל הגילויים העליונים שבמנורת המקדש מ״מ לא בטלו חושיו ע״ז וההדלקה הגשמית היתה מדויקת בכל פרט ופרט (לקו״ש ח״ב ע׳ 650).

••) ולכן גם אצל רבותינו נשיאינו (שעל ידם היתה המשכה זו) היתה הנהגה בהתאם לזה (אף שפשוט שגם אצלם היתה השינה ע״ד המבואר בפנים ההערה). **ואכ״מ.**

בנוגע דעם גדר פון „תשבו כעין תדורו"[12], איז דער אלטער רבי מבאר[18], אז „כל טירחא יתירה שאין האדם מצטער ומונע א"ע מטרחא זו כדי לישב בביתו בקביעות אין מחויב לטרוח כדי לישב בסוכתו בקביעות"; ועד"ז בנוגע לשינה, אז אויב דאס איז באופן „שאם הי' לו טרחא כזו לישן בביתו לא הי' ישן בביתו א"צ לישן בסוכה שכל המצטער בישיבת הסוכה פטור מישיבתה"[19] [און ווי ער איז מבאר[20], אז דער פטור פון מצטער ביי סוכה קומט מצד דעם כלל פון „תשבו כעין תדורו", וואס „אף בכל השנה אין אדם דר במקום שהוא מצטער": און דעריבער, ביי יעדן ענין וואס וועלט ניט נכלל אין „תדורו" בבית, איז אויף דעם ניט חל דער חיוב פון „תשבו" (בסוכה)].

ועד"ז בענינו: במצב וועגן וועלכן עס רעדט כ"ק אדמו"ר האמצעי אדער (הנהגת) כ"ק מו"ח אדמו"ר אז דער גודל הגילוי שבסוכה איז אַ מניעה ועיכוב צו שינה, איז מען דערפאר גופא פטור פון שינה בסוכה*[20], וויבאלד אז אויך בבית וואלט מען ביי אזא מצב ניט געקענט שלאפן[21].

ג. מען דארף אבער האבן א ביאור אין דעם:

18) שו"ע סתרל"ט סוס"ד.

19) שם ס"ח.

20) שם סתר"מ ס"ה (מתוד"ה הולכי דרכים — סוכה כו, א).

*20) ואינו שייך בזה בטלה דעתו אצל כל אדם (ראה רמ"א ושו"ע אדה"ז סתר"מ ס"ד (סי"א)) — כי נוסף לזה שאם ידוע שהוא מאניני הדעת כו' פטור (שו"ע אדה"ז שם), הרי גם בנדו"ד „דרכן של בנ"א להצטער מחמת דבר זה" (ל' אדה"ז שם), אלא שאין מרגישים המקיפים כו' (אבל באם היו מרגישים, בודאי שלא היו יכולים לישון כו').

21) ראה לקמן (ס"ח) בנוגע להלכה בשאר בני אדם.

ווי געוויינטלעך כמה פעמים איז תורתנו הקדושה אַ תורה אחת — פנימיות התורה (ומנהגי') און חלק ההלכה שבתורה זיינען „כולא חד" (ווי עס שטייט אין זהר[22] אז נגלה דתורה און נסתר דתורה זיינען ווי אַ גוף ונשמה) — ד.ה. אז אַלע חלקי התורה זיינען מתאים איינער מיט די אַנדערע און זיינען עולה בקנה אחד: איז דערפון פאר־שטאַנדיק, אז די מנהגים פון גדולי ישראל (וההולכים בעקבותיהם) וואס תוכנם איז לכתחילה מיוסד אויף פנימיות התורה, מוזן זיין בהתאם צו זייער ענין ע"פ הלכה[23].

איז ניט מובן בנדו"ד: וויבאלד אז ע"פ ההלכה איז די מצוה פון סוכה מחייב אז מ'זאל אין איר שלאפן*[23] — ווי קען זיין, אז דער תוכן פנימי פון סוכה (דער „אור מקיף" וואס איז מאיר אין סוכה) זאל זיין בסתירה לזה (און ניט דערלאזן שינה בסוכה)?!

או — נוסף לזה: דער ביאור הנ"ל (סעיף ב) איז נאר אַ היתר אויף צו ניט שלאפן אין סוכה (וויבאלד אז „תשבו כעין תדורו", כנ"ל); אבער סו"ס פעלט לכאורה אין קיום מצות סוכה; און ווי קען מען זאגן, אז דער תוכן פנימי פון סוכה זאל גורם זיין אז עס זאל פעלן ח"ו אין קיום מצות סוכה (בפשטות ע"פ הלכה) כדבעי ובשלימות? ולכאורה, אדרבה: צום תוכן פנימי פון אַ מצוה (בענינו — דער גילוי אור מקיף פון

22) ח"ג קנב, א.

23) ראה גם דרמ"צ (ה, א. כב, ב): הגליא הוא כפי הסתים כגוף לנפש. — וראה של"ה בית חכמה (טז, א). ועוד.

*23) ועד שהסוכה צ"ל במקום הראוי לשינה, ואם עשה במקום שיהי' לו צער בשינה ה"ז סוכה פסולה ואינו יוצא בו אפילו באכילה (רמ"א שם. שו"ע אדה"ז שם ס"ו).

סוכה) קען מען צוקומען דוקא לאחרי וע"י קיום המצוה בפשטות ובגשמיות!

ד. לכאורה יש לומר ע"פ המבואר אין צפנת פענח[24] — אז עס איז דאָ אַ חילוק עקרי צווישן אכילה ושתי' בסוכה און שינה בסוכה: אכילה ושתי' זיינען קיום מצות סוכה[25], משא"כ שינה בסוכה „לא הוה קיום מצוה רק שאסור לישן חוץ לסוכה". און עפ"ז איז ער מבאר וואָס אין גמרא[26] און רמב"ם[27] (ביים תיאור פון מצות ישיבה בסוכה[28]) וועדט ניט דערמאָנט דער פרט פון שינה, נאָר בלויז אכילה ושתי' — „אוכל ושותה ומטייל בסוכה"[29] (און ניט שינה).

[דערמיט פאַרענטפערט ער אויך בפשטות די שאלה[30] — פאַרוואָס מאַכט מען ניט קיין ברכה אויף שינה בסוכה? — ווייל מיט שינה בסוכה טוט זיך ניט אויף דער קיום מצות סוכה, נאָר בלויז אַן ענין פון שלילת האיסור, וואָס מען טאָר ניט שלאָפן חוץ לסוכה].

דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז אויך וועז איינער שלאָפט בהיתר חוץ לסוכה, וויבאַלד אַבער ער איז אוכל ושותה בסוכה, פעלט ביי אים גאָרניט אין קיום מצות ישיבה בסוכה.

ועפ"ז איז מובן, אַז ס'איז ניטאָ קיין סתירה אין דעם, וואָס לויט תוכנה הפנימי איז סוכה „מבלבל" ענין השינה, בו בזמן אַז ע"פ הלכה מוז מען גאָר שלאָפן אין אַ סוכה — ווייל שינה בסוכה איז ניט אַ חלק פון עצם מצות (ישיבה ב)סוכה; דער חיוב פון שינה בסוכה איז נאָר אַ (תוצאה פונעם) איסור צו שלאָפן חוץ לסוכה, כנ"ל. ובנדו"ד, וויבאַלד דאָס איז גורם צער כו', איז דער איסור מלכתחילה ניטאָ.

[ואין להקשות: סו"ס איז נאָך אַלץ ניט גלאַטיק — ווי איז שייך אַז ע"פ הלכה זאָל מצות סוכה גורם זיין אַן איסור צו שלאָפן חוץ לסוכה*[23], בעת אַז מצד דעם תוכן פנימי פון דער מצוה איז, אדרבה — די שינה חוץ לסוכה איז אַ דבר המותר (און אפילו אַן אופן הראוי)?

— ווייל התורה על הרוב תדבר[31] — פרטי המצוות זיינען אויסגעשטעלט לויטן תוכן הענין ווי ס'איז ביי רוב בני אדם, און וויבאַלד אַז רוב בני אדם זיינען ניט מרגיש דעם אור מקיף פון סוכה, וועדט אדרבה, אַ חיוב פון שינה בסוכה (ווייל עס מוז זיין „תשבו כעין תדורו"); און דער־פאַר איז קיין סתירה ניט, וואָס ביי אַ מיעוט — די יחידי סגולה[32] וועלכע זיינען יע מרגיש דעם אור מקיף פון סוכה[33] — איז דער תוכן פנימי פון סוכה גורם אַז זיי זאָלן וועדן פטור (ע"פ הלכה, כנ"ל ס"ב) פון שינה בסוכה[34].

---

24) על הרמב"ם הל' סוכה פ"ו ה"ב.

25) ויתירה מזו — האכילה „עושה את הסוכה לסוכה" (צפע"נ שם. ע"ש). וראה לקמן הערה 56.

26) סוכה כח, סע"ב.

27) שם.

28) ורק בהלכה שלאח"ז מביא הרמב"ם שישנים בסוכה — ראה לקמן הערה 37.

29) כ"ה בגמ'. וברמב"ם השמיט „ומטייל" ובמקומו — „ודר". וראה ל' הרמ"א (ואדה"ז) שהובא לקמן סעיף ה. ואכ"מ.

30) תוד"ה שכבר — ברכות יא, ב. וראה גם רא"ש שם (פ"א סי"ג) וסוכה פ"ד ס"ג.

31) מו"נ ח"ג פל"ד.

32) וראה לעיל הערה 13, שיחידי סגולה בדורות שלפנ"ז היו יכולים לישון גם באור מקיף דסוכה. ע"ש.

33) ועד"ז בשאר בנ"א דהמצב המבואר לקמן ס"ח.

34) דוגמא לדבר — מצות עונג שבת, דמצוה לענגו באכילה ושתי' ואכילת בשר ושתיית יין כי „מן הסתם יש לרוב בנ"א ענג באכילת בשר כו'" (שו"ע

ה. אָבער באמת קען מען אַזוי ניט פאַרענטפערן מנהג רבותינו נשיאינו — ווייל לויטן פסק הלכה פון אַלטן רבי'ן בשולחנו, איז אויך שינה אַ טייל פון מצות ישיבה בסוכה. ווי ער זאָגט בפירוש[35] „כיצד מצות ישיבה בסוכה שיהי' אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה".

[ומקורו — פון רמ"א[36]: אויף דעם לשון המחבר (וואָס איז לשון הרמב"ם) „כיצד מצות ישיבה בסוכה שיהי' אוכל ושותה (אוכל ושותה) וישן ומטייל". ד.ה. דער רמ"א האַלט אַז מצות ישיבה בסוכה איז כולל אויך שינה (וטיול) בסוכה[37].

ולכאורה איז דאָס אויך דעת הטור, וועלכער איז מוסיף[38] (אויף לשון הש"ס[26] הנ"ל) „אוכל ושותה וישן". און דאָס איז מתאים מיט דעת רש"י[39]

(אַראָפגעבראַכט אין צפע"נ שם[40]) אַז „עיקר ישיבת הסוכה — אכילה שתי' ושינה"].

ועד"ז געפינט מען, אַז דער אַלטער רבי פסק'נט[41] אַז די ברכה אויף מצות סוכה באַציט זיך אויך אויף שינה בסוכה (נאָר סאיז ניטאָ קיין באַזונדער ברכה אויף שינה, ווייל דאָס איז מען יוצא מיט דער ברכה אויף אכילה בסוכה[42]).

והדרא קושיא לדוכתא: וויבאַלד אַז לויט שיטת אדמו"ר הזקן איז „מצות ישיבה בסוכה" כולל אויך שינה בסוכה — ווי קען מען זאָגן, אַז דער תוכן פנימי פון דער מצוה איז סותר ענין השינה?

ו. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם וואָס חז"ל דערציילן[43] בנוגע לשמחת בית השואבה — „כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה . . לא טעמנו טעם שינה דהוו מנמנמי אכתפא דהדדי".

פון דעם איז מובן, אַז אין די טעג פון שמחת בית השואבה האָבן די תנאים ניט געשלאָפן בסוכה[44] (ווייל דער פירוש אין

אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"ב), ומ"מ מי „שהאכילה מזקת לו . . א"צ לאכול כלל וכמעט שאסור לו לאכול שלא יצטער בשבת" (שו"ע אדה"ז שם סרפ"ח ס"ב).

וראה בארוכה לקו"ש חכ"א (ע' 84 ואילך) ע"ד מנהג רבותינו נשיאינו שברובא דרובא לא אכלו פת בסעודה שלישית. ע"ש באורך.

35) סתרל"ט ס"ד.

36) סתרל"ט ס"א.

37) ועפ"ז מובנת הוספת הרמ"א בזה• — אף שגם המחבר עצמו ממשיך בסעיף ב „אוכלים ושותים וישנים בסוכה כל שבעה" (ועד"ז ברמב"ם שם ה"ו) — כי הב"י ס"ל (כהרמב"ם) שאין שינה חלק מ„מצות ישיבה בסוכה" והיא רק שלילת איסור, משא"כ להרמ"א (ואדה"ז).

38) סתרל"ט.

39) סוכה כ, ב [כצ"ל בצפע"נ שם] ד"ה לא יצא. ועד"ז שם ז, א ד"ה מאי לאו. רש"י שבהערה הבאה.

40) ומציין לעירובין (מד, א) „כדי שיאכל וישתה וישן". וראה פרש"י שם: עיקר מצותה של סוכה בג' דברים אלו. ועד"ז בפרש"י שם ריש ע"ב.

41) סתרל"ט ס"ב (מתוס' וראש שבהערה 30).

42) ו„אם אינו רוצה לאכול בסוכה זו" — צריך לברך גם על שינה וטייל (שו"ע אדה"ז שם סט"ו).

43) סוכה נג, א (ובתוספתא וירושלמי שבהערה 15 לא הובא „אכתפי דהדדי").

44) ואת"ל שגזירה דכלי שיר בשבת ויו"ט נתקנה בבית שני (ראה לקו"ת ר"ה נז, ג), ולפני הגזירה חגגו שמחת ביה"ש כל שבעה• (שהרי זהו הטעם

•) כפסק ההלכה (רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"י ה"ו — ממשנה סוכה רפ"ד. וראה הפלוגתא בזה — תענית ג, א) דויסוד המים התחיל מיום א' דסוכות (ולהעיר מדעת הרמב"ם (שהובא בשוה"ג שלאח"ז)

•) ראה ביאורי הגר"א בשו"ע שם.

„מנמנמי אכתפא דהדדי" איז, אז דער נמנום איז געווען (ניט אין סוכה[45], נאר) אין דעם מקום (עזרה) וואו מ'האָט אַלע צוזאַמען געפראָווען שמחת בית השואבה).

איז לכאורה ניט גלאַטיק: אע"פ אַז דער נמנום חוץ לסוכה איז זיכער געווען ע"פ היתר התורה[46] — איז אַבער ברור אַז די תנאים האָבן זיך משתדל געווען צו מקיים זיין מצות ישיבה בסוכה כל שבעה[47] („בסוכות תשבו שבעת ימים"[48]) מיט דעם גרעסטן הידור, וב־לשון המשנה[49] „כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע";

און ווייבאַלד אַז „עיקר ישיבת הסוכה אכילה שתי' ושינה" (כנ"ל) — ווי קומט עס, אַז מ'זאָל לכתחילה קובע זיין דעם סדר פון חגיגת חג הסוכות באופן (פון נמנום חוץ לסוכה[50], ובמילא) אַז עס

שהחליל אינו דוחה שבת ויו"ט — ראה סוכה נ, סע"א (במשנה) ואילך ובמפרשים) — נמצא שבבית ראשון כו'** לא היו ישנים בסוכה כלל!

45) וכן מפורש בשו"ת התשב"ץ ח"א סי' ק (סד"ה צריך להקדים).

46) בתשב"ץ שם משמע שהטעם הוא מפני דשינת עראי אסור - רק מדרבנן (ובגליוני הש"ס (להר"י ענגל) לסוכה כו, א הקשה עליו שאי"ז כפי ההלכה. ע"ש).

ובפשטות י"ל הטעם משום דעוסק במצוה פטור מן הסוכה (סוכה כה, א). וברש"י ד"ה פטורין שם „ואפי' בשעת חנייתו". וראה שו"ע אדה"ז סתר"מ סי"ח.

שה־שמחה יתירה דסוכות אינה חלוי' בניסוך המים).

וראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 251 הערה 43.

) שגם אז חגגו שמחת בי"ש (ראה ירושלמי סוכה פ"ה ה"א „יוה בן אמיתי"), ולכאורה גם אז היתה באופן ד„לא טעמנו טעם שינה". וראה מאירי לסוכה (נג, א) „כל המקיים** שמחת בי"ש לא היו טועמים טעם שינה".

וראה רמב"ם (הל' לולב פ"ח ה"ב) „בחג הסוכות **היתה במקדש** יום שמחה יתירה . . וכיצד היו עושין . . כל הלילה", ומפשטות לשונו משמע שהוא **מה"ת** (וד' בלקו"ש חי"ז ע' 267 ואילך. וראה שם ע' 270 הערה 40, די"ל שגם לשיטת רש"י (סוכה נ, ב ד"ה דברי הכל) כן הוא. ע"ש).

*) ומשמע מדברי שומנום כזה נכלל בשינת עראי (ראה רש"י סוכה שם (והועתק בשו"ע אדה"ז סתרל"ט ס"ז) „שפעמים שאינו אלא **מנמנם מעט** ודיו בכך". וראה שפת אמת (לסוכה שם) ופרמ"ג או"ח סתרל"ט (משב"ז סק"ה) השקו"ט בשיעור שינת עראי). ולהעיר מל' הר"ח סוכה נג, א: לא ראינו שינה בתרדמה אלא **שינה כעין** נמנום. ואכ"מ.

---

47) כי אף שהחיוב לאכול בסוכה הוא רק בליל א' ו„מכאן ואילך רשות" (סוכה כז, א) — הרי מ"מ גם בשאר ימי החג כשאוכל בסוכה מקיים מצוה ומברך עלי' (ודלא כאכילת מצה כל ששה), וחייב לעשות „סוכתו קבע", כבפנים (וראה חידושי חת"ס לשו"ע או"ח סי"ס תרל"ט. ועוד). ופשוט שהתנאים השתדלו לקיים מצות סוכה כל שבעת ימי החג. ואכ"מ.

48) אמור כג, מב.

49) סוכה כח, ב.

50) **ואת"ל שהיו סוכות בסמיכות להר הבית, כידוע השקו"ט בזה (וראה נחמי' ח, טז — הובא בתשובת רב האי גאון — ס' המנהיג הל' סוכה ס"ה ועוד. וראה לקמן בהוספות ע' 497 ואילך), לכאורה היו יכולים ליכנס בהן בלי טירחא יתירה (ראה שו"ע אדה"ז שבהערה 46) ובאופן שלא היו מתבטלים כ"כ משמחת בי"ש.**

ולהעיר, שמפשטות לשון חז"ל (במקומות שבהערה 15) „משם כו' לביהמ"ד כו' לאכילה ושתי' כו' משמע, שאכילתם לא היתה בריחוק מקום כ"כ מהר הבית (וראה שירי קרבן לירושלמי סוכה פ"ה ה"ב) — והרי בודאי אכלו בסוכה (כדלקמן בפנים סעיף ז).

פעלט אין דער שלימות פון „סוכתו קבע" (וואָרום מ׳האָט ניט „עיקר ישיבת הסוכה (וואָס איז כולל) (אכילה שתי׳ ו)שינה")?!

איז דערפון גופא געדרונגען, אַז אפילו ווען מ׳איז ישן (ע״פ היתר התורה) חוץ לסוכה, קען זיך אויפטאָן לכל הדיעות [אויך לפי פסק אדה״ז הנ״ל אַז מצות ישיבה בסוכה איז כולל שינה בסוכה] דער קיום מצות „בסוכות תשבו" בשלימותה (מיט דעם הידור ווי תנאים האָבן מקיים געווען אַ מצוה).

ז. ויש לומר די הסברה אין דעם:

דאָס וואָס מצות ישיבה בסוכה איז כולל ענין השינה, איז ניט דער פירוש אין דעם, אַז מצות סוכה לייגט אַרויף אַ באַזונדער חיוב פון שינה בסוכה

— וואָס דעמאָלט וואָלט אויסקומען, אַז ווען איינער שלאָפט ניט אין סוכה (מאיזה טעם שיהי׳, אפילו צוליב דעם וואָס תורה פטר׳ט אים פון שינה בסוכה), פעלט בפועל[51] ביי אים אין קיום מצות ישיבה בסוכה כדבעי —

נאָר עס איז בלויז אַ פרט פון דעם חיוב כללי „תשבו כעין תדורו": דער חיוב התורה איז — „בסוכות תשבו שבעת ימים", עס דאַרף זיין ישיבה (והעכבה[52]) אין סוכה — „סוכתו קבע"; נאָר אַזוי ווי קביעות הישיבה פונעם אדם איז פאַרבונדן מיטן מקום וואו ער טוט זיינע ענינים עיקריים — אכילה שתי׳ ושינה — דעריבער איז דער חיוב פון „בסוכות תשבו" כולל (בעיקר) אָט די דריי ענינים.

און וויבאַלד אַז עיקר קביעות ישיבתו של אדם ווערט באַשטימט (ניט אין „מקום לינה", נאָר) אין מקום אכילתו דוקא (ווי דער צפע״נ[24] ברענגט די ראי׳ פון הלכות עירובין[53]) — דעריבער, איז אין די דריי ענינים (אכילה שתי׳ ושינה) גופא, איז דער עיקר ענין פון ישיבה בסוכה פאַרבונדן מיט אכילה דוקא[54]. ווי דער אַלטער רבי זאָגט בפירוש[55], אַז „אכילה (ש)היא עיקר מצות הישיבה בסוכה" (כאָטש אַז די מצוה איז כולל אויך שינה בסוכה, כנ״ל), ומהאי טעמא מאָכט מען די ברכה על אכילה בסוכה דוקא, און די ברכה על האכילה פטר׳ט שתי׳ ושינה וטיול, ווייל זיי זיינען „נמשכים וטפלים לאכילה"[56].

און דערפאַר איז ניט געווען נויטיק אַז די תנאים זאָלן גיין „מנמנם" זיין אין אַ סוכה כדי אַז ביי זיי זאָל זיין „סוכתו קבע" — ווייל דאָס האָבן זיי אויפ־גענטאָן בשלימות דורך זייער אכילה בסוכה (ווי די גמרא[57] דערציילט זייער סדר היום „...משם לאכילה ושתי׳",

---

51) ע״ד מרז״ל (ירוש׳ קדושין פ״ג ה״ב) דאונס כמאן דעביד לא אמרינן.

52) ראה רא״ש סוכה פ״ד ס״ג. תוי״ט סוכה פ״ב מ״ד בסופה.

53) ד„אנן קיי״ל כמ״ד בעירובין ד׳ ע״ב ע״ב [ע״ג, רע״א] דעיקר דירה של אדם הוא מקום פיתא" (ולא „מקום לינה").

54) כמפורש ברא״ש סוכה שם (בשם ר״ת) „שעיקר הקבע שאדם עושה בסוכה היא אכילה" (ולכן מברכים על אכילה דוקא).
ולהעיר, שהחיוב דליל א׳ הוא אכילה בסוכה ולא שינה (וראה ריטב״א לסוכה כז, א).

55) סתרל״ט סי״ב (ומקורו מרא״ש סוכה שם).

56) ועפ״ז י״ל דמ״ש בצפע״נ שם דדוקא האכילה „עושה את הסוכה לסוכה" מתאים גם לדעת אדה״ז (אלא שאדה״ז ס״ל דשינה היא חלק מ„מצות ישיבה בסוכה"). ואכ״מ.

57) מקומות שבהערה 15.

וואָס זיכער איז די „אכילה ושתי״ גע־ווען בסוכה[58]), וויבאַלד אַז אכילה טוט אויף די (עיקר) „ישיבה״ (העכבה) וקבי־עות אין סוכה, אַזוי אַז ביי זיי האָט גאָר־ניט געפעלט אין קיום מצות „בסוכות תשבו״.

ועפ״ז מובן אויך בעניננו, אַז כאָטש דער תוכן פנימי פון חג הסוכות איז מונע דעם ענין השינה בסוכה — פעלט כלל ניט ע״ז אין קיום מצות ישיבה בסוכה ע״פ הלכה.

[און דאָס וואָס ע״פ הלכה איז שינה בסוכה אַ פרט פון מצות ישיבה בסוכה — איז עס דערפאַר וואָס התורה על הרוב תדבר, און רוב בני אדם זיינען ניט מרגיש דעם אור מקיף שבסוכה, כנ״ל סוף סעיף ד].

ח. אמנם, די הסברה פאַרענטפערט נאָר דעם פתגם פון כ״ק אדמו״ר האמצעי און די הנהגה פון כ״ק מו״ח אדמו״ר ויחידי סגולה, וועלכע זיינען מרגיש דעם אור מקיף שבסוכה.

מ׳זעט דאָך אָבער אין דער הנהגה פון כמה וכמה, אַז אויך אַזעלכע, וואָס זיינען נאָך ניט אין דער דרגא פון (קענען) מרגיש זיין דעם „אור מקיף״ שבסוכה, זיינען זיך ניט נוהג צו מהדר זיין צו שלאָפן אין סוכה (כאָטש אַז באכו״ש זיי־נען זיי מהדר אפילו במקום שאין חיוב).

איז די הסברה אין דעם בפשטות:

חסידים, זייענדיק מקושר צו רבותינו נשיאינו, לערנען תורתם (ע״מ לעשות) און גייען בדרכיהם — איז מנהג רבו־תיהם בידיהם

(ע״ד ווי די גמרא[59] דערציילט אַז „רב אחא . . מהדר אתרי וחד״ (נעמען אַ הדס וואָס האָט נאָר „שני עלין בעוקץ אחד ועלה אחד מלמטה ועולה ורוכב על השנים״[60]) ווי די דיעה פון רב כהנא, כאָטש אַז רב כהנא עצמו זאָגט נאָר „אפילו תרי וחד״, אָבער „תלתא בחד קינא כל שכן דכשר״[61], נאָר „הואיל ונפק מפומי׳ דרב כהנא״ איז דאָס ביי תלמידו געווען אַן ענין של הידור — צו טאָן דוקא כוותי׳)

ונוסף בעניננו: דער ניט פירן זיך בפועל כהנהגת רבותיהם בכל שאפשר — מאַכט בא זיי אַ צער (וואָס המצטער פטור מן הסוכה)[61a].

ויתירה מזו בנדו״ד, וואָס דער מיטע־לער רבי האָט דעם ענין געמאַנט פון חסידים (ווי כ״ק מו״ח אדמו״ר דער־ציילט אין דער שיחה[62]) — קען ער (השייך לרבותינו נשיאינו) ניט שלאָפן רואיקערהייט אין סוכה. ווייל כאָטש דער „אור״ הסוכה איז ניט מבלבל זיין שינה — איז ער דאָך אָבער מצטער דערפון גופא, פאַרוואָס האָלט ער ניט ביי דער מדריגה אַז דער אור הסוכה זאָל ביי אים לייכטן כ״כ בגלוי ביז ער זאָל ניט קענען שלאָפן אין סוכה:

און אפילו איינער וואָס אים אַרט ניט פאַרוואָס ער איז ניט מרגיש דעם אור שבסוכה — איז ער אָבער זיך מצטער פאַרוואָס דער וואָרט פון מיטלער רבי׳ן דערנעמט אים ניט;

---

58) שהרי בודאי החמירו ע״ע שלא לאכול ולשתות כלום חוץ לסוכה (ראה הנסמן לעיל הערה 1).

59) סוכה לב, סע״ב.

60) רש״י שם ד״ה תרי.

61) רש״י שם ד״ה מהדר.

61a) ראה לעיל הערה 20.

62) הנ״ל הערה 8.

און מצד דעם, איז דער שלאָפן אין סוכה*[62] גורם ביי אים אַ צער – היתכן ער קען שלאָפן בלי צער אין סוכה – און המצטער פטור מן הסוכה.

[און אע"פ אַז דער צער קומט ניט פון דער סוכה עצמה, נאָר פון אַן ענין צדדי (פון זיין פחיתות המצב, וואָס אים אַרט ניט אַ וואָרט פון מיטעלער רבי'ן) — איז אָבער דער דין פון מצטער פטור מן הסוכה ניט נאָר אין פאַל וועז דער צער קומט פון דער סוכה עצמה, נאָר אויך[63] וועז די סיבת הצער (בישיבה בסוכה) איז פון אַ דבר שמבחוץ[64], אַזוי ווי קור, גשמים וכיו"ב.

וכן בענינו, אַז וויבאַלד לפועל איז שינתו בסוכה פאַרבונדן מיט צער (מצד „קור", מצד דעם וואָס עס איז ניט בהתאם צו רצונו של אדמו"ר האמצעי) איז ער פטור מן הסוכה].

* * *

ויהי רצון, אַז מ'זאָל זוכה זיין בקרוב ממש צו סוכת עורו של לויתן[65], וב־כללות צום „ופרוס עלינו סוכת שלומיך" — דער גילוי דלעתיד (וואָס אַ מעין דערפון איז מאיר אין דעם מקיף הסוכה)[66] — בגאולה האמיתית וה־שלימה על ידי משיח צדקנו, ובמהרה בימינו ממש.

(משיחות יום ב' דחה"ס,
יום שמח"ת ושבת בראשית תש"ך)

---

*62) והיינו, דנוסף על צערו בכלל ממצבו הירוד [שאינו מרגיש האור מקיף שבסוכה (או מזה שפתגמו של אדמו"ר האמצעי אינו פועל עליו כו')] – שמצער זה לא ינצל גם ע"י כניסתו לבית (ראה רמ"א או"ח סתר"מ ס"ד. שו"ע אדה"ז שם ס"ה) – הרי מעשה השינה בסוכה גורם לו צער (נוסף), היתכן שיכול לישון בסוכה בלי צער, כבפנים.

63) להעיר מצפע"נ (מהד"ת כה, רע"ג) שיש חילוק, דכשהצער בא לו מן הסכך והדפנות שוב אינה סוכה כלל, משא"כ במצטער ע"י סיבה אחרת הוא רק פטור. ע"ש.

64) ברש"י סוכה כו, א ד"ה מצטער — „שהסוכה מצערתו". אבל פשיטא שכוונתו להישיבה בסוכה (שהרי הצער אין צ"ל מגוף הסוכה עצמה. וראה צפע"נ שם), וכלשונו שם לפנ"ז (כה, ב ד"ה צערא דמילא) „שהסוכה מצערתו כגון חמה או צינה או סירחא בדברים שסיכך בהן" (והרי „חמה או צינה" אינן מהסוכה עצמה ורק גורמות שהישיבה בסוכה תהי' בצער).

65) ב"ב עה, א. יל"ש אמור רמז תרנג (בשם הפסיקתא. והוא בפסיקתא דר"כ (הוצאת באבער) פסקא אחריתא דסוכות).

66) כידוע דסוכה היא דוגמת תיבת נח (ד"ה כי פדה לאדה"ז — סה"מ אתהלך־לאזניא ע' נז, ועם הגהות — אוה"ת נח תרסט, ב ואילך. וראה שם תרלח, ב. המשך וככה תרל"ז פצ"ה־צו. ועוד) שבה הי' מעין השלום דלעתיד. וראה ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו פ"ד (סה"מ — מלוקט ח"א ע' קעז־ח).